

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2012

Kirjaston tavoitteena on *suunnitelmallinen palvelujen kehittäminen*. Yhteistyössä koko yliopiston kanssa kirjasto rakentuu yhä korkeatasoisemmaksi tutkimus-, opiskelu- ja palveluympäristöksi. Kertomusvuonna kirjasto on painottanut tietoaineistojen hankintaa ja tiedonhakujärjestelmiä osana tieteellisen tietoympäristön kehittämistä.

Uusia elektronisia aineistoja hankittiin runsaasti: alkuvuodesta saatiin käyttöön viittaustietokanta Scopus, Lääkäriin tietokannat sekä taloustieteen yritystietokanta Amadeus. Rehtorilta saatu lisämääräraha elektronisten aineistojen hankintaan käytettiin ns. kertaostoina hankittaviin aineistoihin: e-kirjapaketteihin ja lehtiarkistoihin. E-kirjojen määrä kasvoi noin 8 000 nimekkeellä. Lehtiarkistoja kasvatettiin The Timesin, The Economistin sekä usean venäläisen lehden (mm. Pravda ja Izvestija) aineistoilla.

Kirjasto liittyi valtion yhteishankintayksikkö Hanselin valmistelemaan nelivuotiseen puitesopimukseen myös lehtihankinnan osalta. Sopimustoimittajiksi valikoitui kirjaston ulkomaisten lehtien välittäjänä jo aiemmin ollut Ebsco. Välittäjävaihdosjärjestelyt sekä elektronisten aineistojen alv-muutos aiheuttivat haasteita tilauksissa ja laskutuksessa.

Kirjasto testasi kertomusvuonna erilaisia e-kirjojen hankintamalleja: vuositilauksia, pakettihankintaa sekä yksittäisinä nimekkeiden hankkimista. Kokeiluluonteisesti hyödynnettiin myös PDA (Patron Driven Acquisition) -hankintamallia, jossa yliopistoyhteisön käyttöön valikoidaan kokoelma kirjoja, mutta nimekkeet maksetaan ja hankitaan kokoelmaan vasta toteutuneen aineistonkäytön perusteella.

Tiedonhakujärjestelmiä on kehitetty osana kirjaston verkkopalvelujen kokonaisuutta. JYX-julkaisuarkiston objektimäärä kasvoi yli 30 000 tiedostoon. JYKDOK-tietokannan käyttöliittymä uusittiin. JYKDOK linkitettiin loppuvuonna Varastokirjaston tietokantaan siten, että yliopistoyhteisöön kuuluva asiakas voi itse tilata maksutta aineistoja Varastokirjastosta.

Kirjasto on mukana Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK:n) hankkeessa asiakaskäyttöliittymän pilotoijana, OKM:n nimittämässä ohjausryhmässä sekä erilaisissa työryhmissä. Kansallisen KDK-näkymän rinnalla julkistettiin kertomusvuoden loppupuolella myös Jyväskylän yliopiston tiedonhakunäkymän beta-versio. Kun uusi tiedonhaun käyttöliittymä tulee tuotantokäyttöön vuoden -13 aikana, se yksinkertaistaa ja tehostaa tiedonhakua sekä uusintojen ja varausten tekemisten kaltaista kirjastoasiointia. Käyttöliittymä myös nivoo yhteen hakutuloksia useista taustajärjestelmistä (JYX, JYKDOK, NELLI sekä välittäjien ja kustantajien järjestelmät).

Kirjaston tutkijapalveluiden tavoitteena on integroitua tutkimustyön prosesseihin, tarjota laadukasta kumppanuutta sekä parantaa yliopistossa tehdyn tutkimuksen näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Rinnakkaistallentamiseen ja open accessiin liittyviin asenteisiin ja käytäntöihin liittyvä tutkijakysely toteutettiin alkuvuodesta; kertomusvuoden aikana järjestettiin useita aiheeseen liittyviä koulutustilaisuuksia. Myös muuta tutkijoille räätälöityä koulutusta toteutettiin; tilaisuuksien teemat vaihtelivat kirjoittajakoulutuksesta ja väitöskirjajulkaisemisesta tiedonhankintaan ja -hallintaan. Tiedonhallintataitojen opetuskokonaisuus valmistui osaksi tohtorikoulutuksen yleisopintoja. ”Yleiset valmiustaidot osana tohtorikoulutusta” -kysely

osoitti, että jatko-opiskelijat pitävät tiedonhallintakoulutusta tärkeänä ja että heillä on varsin hyvä tietämys kirjaston antamasta koulutuksesta ja muista palveluista.

Asiakaspalvelun työprosesseja ja ergonomiaa on kehitetty edelleen. Itsepalvelut tehostuivat kahden loppuvuodesta hankitun lainausautomaatin myötä. Asiakaspalautteen systemaattinen keruu vakiinnutettiin pysyväksi käytännöksi: kaikki eri kanavia pitkin tullut palaute talletetaan, palaute raportoidaan neljästi vuodessa ja sitä hyödynnetään toiminnan kehittämässä. Asiakkaiden tarpeiden tunteminen ja parannusehdotusten kuuntelu on tärkeää etenkin valmistauduttaessa kirjaston tulevaan peruskorjaukseen.

Kirjasto varmistaa tietoaaineistojen ajantasaisuuden, kattavuuden, käytettävyyden ja löydettävyyden. Kirjastossa on tehty runsaasti kokoelmatyötä ja toimittu tiiviissä yhteistyössä laitosten kanssa. Vanhentunutta ja päällekkäistä aineistoa on evaluoitu suunnitelmallisesti. Laitoskirjastoista poistettiin noin 15 000 kirjaa, joista 6 % siirrettiin pääkirjaston kokoelmiin. Kirjaston varastotiloissa jatkettiin kokoelmien karsintaa, siirtoa ja tiivistämistä. Vapaakappalekokoelman uudelleenjärjestely ja kulttuuriaineistolain sallimat tarpeettoman aineiston poistot vuosilta 1994–2010 vapauttivat hyllytilaa kokoelman vastaisen kasvun varalle; karsintatyötä jatketaan vanhemman aineiston osalta. Poistokonteissa kirjastosta lähti vuoden aikana 27 tonnia aineistoa. Kausijulkaisukokoelmia karsittiin aiempien vuosien malliin sitä mukaa, kun julkaisut tulevat tarjolle e-muodossa.

Tiedonhankinnan opetusta ja ohjausta on kertomusvuonna kehitetty hanketyyppisesti. Tiedonhankinnan sivusto uudistettiin entistä paremmin tutkimus- ja oppimisprosesseja tukeväksi kokonaisuudeksi. Myös Tiedonhankinnan perusteet -kurssi uudistettiin.

Kirjasto on koordinoanut ja kehittänyt yliopiston julkaisutoimintaa. Kirjaston hallinnoimissa yliopistosarjoissa julkaistiin kertomusvuonna 110 nimekettä. Lisäksi toteutettiin kaksi suuritöistä julkaisuprojektia: tilastollisen analyysin metodikirja sekä kirjaston 100-vuotisjuhlakirja.

Kirjasto vaalii kansallista kulttuuriperintöä huolehtimalla vapaakappaleaineiston järjestämisestä, käyttöön saattamisesta ja arkistoinnista sekä tarjoamalla aineiston käyttöön liittyviä asiantuntijapalveluita. Vapaakappalekokoelmalle varattiin karttumatilaa tehostamalla varastotilojen käyttöä kokoelman uudelleenjärjestelyn avulla. Projekti jatkuu myös vuonna 2013.

Kirjasto parantaa näkyvyyttä ja viestintää niin yliopiston sisä- kuin ulkopuolellakin. Viestintä oli erityisen aktiivista juhluvuoden mittaan; mediaseurannan perusteella kirjaston näkyvyys lähes viisinkertaistui. Kirjasto on lisännyt kohdennettua tiedottamista, jotta asiakkaat löytäisivät olemassa olevat palvelut ja hankitut aineistot entistä paremmin.

Kirjasto vahvistaa kumppanuuksiaan. Kirjaston tiloihin koottiin seitsemän kokoelmanäyttelyä ja seitsemän Kuukauden kirja -näyttelyä. Juhlavuositapahtumien yhteydessä tuotiin esille myös arvoaineistoa, kuten Missale Aboense. Juhlavuoden päätapahtuma järjestettiin 16.11., jolloin kirjaston juhlateoksen lisäksi julkistettiin myös Harry Salmenniemen laatima runo *Elävät kirjat*. Kirjasto oli erityisen aktiivisesti mukana yli 4000 osanottajan IFLA WLIC 2012 -kongressin järjestämisessä Helsingissä kertomusvuoden elokuussa. Joukko kongressivieraita matkusti myös Jyväskylään tutustumaan yliopiston kirjastopalveluihin sekä muihin alueen kirjastoihin.

Kirjasto vahvistaa työyhteisöä. Henkilöstön osaamista ja hyvinvointia edistettiin järjestämällä säännöllisiä koulutustilaisuuksia ja virkistyspäiviä. Henkilöstö on osallistunut kiitettävästi yliopiston ja informaatioalan koulutustilaisuuksiin. Kerran kuussa on pidetty henkilökunnan keskustelu- ja tiedotustilaisuus. Työterveys ja yliopiston työsuojelu toteuttivat työ-

paikkaselvityksen kertomusvuoden keväällä. Työhyvinvointikyselyssä näkyi rohkaisevaa kehitystä työyhteisön ja yhteistyön osa-alueella. Henkilöstörakenteen kehittämisessä on edetty suunnitellusti.

Kirjaston budjetin toteutumisen kuukausittainen seuranta osoittaa, että kulupiikki ajoittuu säännöllisesti alkuvuoteen, jolloin etenkin FinELib-konsortion kautta tulee kalliita lisenssilaskuja maksettavaksi. Loppuvuodesta tilanne on tasapainottunut. Kertomusvuonna kirjaston tulos näyttää kääntyvän positiiviseksi.

Kirjaston **taloudelliset riskit** liittyvät tilakustannuksiin sekä yliopistossamme erityisen paljon käytettyihin e-aineistoihin, jotka jo nyt ovat kalliita ja joiden vuosittainen hinnannousu on 4–7 prosentin luokkaa.

Toinen ajankohtainen riski ovat **yliopiston väistötilatarpeet**, jotka saattavat hankaloittaa kirjaston asiakas- ja kokoelmapalveluja lähivuosina. Myös kokoelmien vaurioitumisen riski on olemassa, kuten viimeaikaiset remonttivahingot ja viemärivuodot ovat osoittaneet. Yliopiston pääkirjastorakennuksen elinkaari on siinä vaiheessa, että peruskorjausta on kiirehdittävä, jotta tilat säilyisivät edelleen edustavina ja houkuttelevina asiakkaiden kannalta.

Kimmo Tuominen
johtaja